



آینه خبر

ایران، بهشت محققان میراث فرهنگ اسلامی

روزنامه پرشمار الحیات چاپ لندن، جمهوری اسلامی ایران را بهشت محققان و مصححان میراث فرهنگ اسلامی خواند. این روزنامه عربی زبان می نویسد: جمهوری اسلامی با تلاش برای تصحیح نسخه های خطی گام مهمی در میدان گفتگوی تمدنها برداشته است و می کوشد تا تمدن اسلام را مجدداً احیا کند، زیرا که همه می دانند ترقی و تعالی تمدن و فرهنگ غرب در طول پنج قرن مدیون فرهنگ غنی اسلام و ایران است و بزرگترین شخصیت های اسلامی نظیر فارابی، زکریای رازی و ابن سینا، خواجه نصیرالدین طوسی، ملاصدرا و دهها دانشمند دیگر از این سرزمین پربرکت برخاسته و نقطه عطفی در تاریخ تحولات علمی و فرهنگی بوده اند. سمیرا رشدی، مدرس زبان فارسی دانشگاه دمشق، در این مقاله می نویسد که مرکز نشر میراث مکتوب با شناسایی و بررسی آثار ارزشمند و درخور تحقیق از میان صدها نسخه و اثر چاپ نشده یکصد عنوان مهم را برای تصحیح و تحقیق برگزیده است.

الحیات می افزاید: مایه شگفتی است که بسیاری از آثار گرانقدر این بزرگان تاریخساز را شرق شناسان غیرمسلمان تصحیح و منتشر کرده اند، ولی بسیاری از رسائل و کتب فارسی و عربی کتابخانه فرهنگ اسلامی از دسترس محققان دور مانده است و مرکز نشر میراث مکتوب در ایران با تصحیح و تحقیق منابع علمی و متون کهن اسلامی گامهای مفید و مؤثری در جهت احیای فرهنگ اصیل عربی و اسلامی برداشته و آثار فرهیختگان دانشور اسلامی را زنده کرده است.

این روزنامه پرشمار اظهار امیدواری می کند که منابع تصحیح شده به زبانهای عربی و انگلیسی ترجمه شود و به دانشگاههای مختلف جهت استفاده پژوهشگران ارسال گردد. الحیات ۱۰ کتاب از آثار تصحیح شده توسط مرکز نشر میراث

مکتوب به قلم ابوریحان بیرونی و ابوبکر خوارزمی و میرداماد و قطب الدین اشکوری و محمد بن عبدالکریم شهرستانی و عمادالدین اصفهانی را معرفی کرده و تصاویر روی جلد آن را به چاپ رسانده است.

فهرست کتابخانه های جهان عرب

فهرست کتابهای کتابخانه های جهان عرب به زبان انگلیسی تهیه و به چاپ رسید. این فهرست شامل کتب کتابخانه های مصر، عراق، اردن، کویت، لبنان، لیبی، موریتانی، تونس، امارات متحده عربی، قطر، عربستان، مغرب، عمان، فلسطین، سوریه، سومالی، بحرین، الجزایر و جیبوتی است. این فهرست به کوشش خانم منا نصولی و آقای لقمان محو با همکاری دانشگاه آمریکایی نورث کارولینا و مؤسسه مطالعات فلسطینی تهیه گردید و در مؤسسه گرین وود پرس Greenwood Press در لندن به زیور طبع آراسته شد.

این کتاب شناسی شامل فهرست جامع و مفصلی از کلیه کتابها و اسناد موجود در کتابخانه های کشورهای عربی است و مرجع مهمی برای محققان و دانش پژوهان است.

به گزارش روزنامه السفیر چاپ بیروت در شماره مورخ ۱۲ مرداد ۱۳۷۸ این برای نخستین بار است که چنین فهرستی از کتابخانه های جهان عرب منتشر می شود.

هزاران نسخه خطی تصحیح نشده در قاهره

کتابخانه ملی مصر که ۱۲۹ سال قبل در قاهره تأسیس شد دارای ۵۷ هزار نسخه خطی است که اغلب آن نادر و منحصر به فرد است. دارالکتب مصر به منظور حفظ و نگهداری این آثار ارزشمند، اخیراً تصمیم گرفت با همکاری نخست وزیر مصر فهرستی از کتب

خطی شامل نام کتاب و نام و شهرت مؤلف و موضوع بحث یا رشته علمی و تاریخ نسخ را بصورت دیسک کامپیوتری تهیه کند.

کتابخانه ملی مصر تاکنون موفق شده است از ۲۱ هزار نسخه منتخب از کتب خطی موجود میکروفیلم تهیه کند. مدیر این کتابخانه می گوید که کارگاه ترمیم مخطوطات در ۱۹۷۵ با کمک مالی اسپانیا تأسیس شد و اعضای این کارگاه همچنان در دوره‌های بازآموزی آکادمی مخطوطات عربی در اسپانیا شرکت می‌کنند. خانم سوسن محمد افزود که سازمان یونسکو امسال ۲۰ هزار دلار برای طرح توسعه کارگاه ترمیم نسخ خطی اهداء کرد و پروژه تهیه فهرست یک میلیون و ۲۵۰ هزار کتاب و نشریه قدیم و جدید این کتابخانه در دیسک‌های رایانه‌ای تا دو سال دیگر آماده می‌شود. خانم محمد گفت که آموزش روش‌های نوین تصحیح و تحقیق نسخ خطی برای نسل جوان از وظایف مهم و اساسی این کتابخانه است.

یک نسخه خطی کتاب «قانون» ابن سینا به ۵۵۰ هزار پوند به فروش رفت

یک نسخه عربی یکی از متن‌های با نفوذ در تاریخ پزشکی، متعلق به قرن یازده میلادی روز پنجشنبه در یک حراجی به مبلغ ۵۵۰ هزار پوند انگلیس به فروش رفت.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از لندن این نسخه خطی طی حراج هنرهای جهان اسلام در بنگاه حراجی سوئبی لندن توسط یک خریدار خصوصی ناشناس خریداری شد.

فروش این نسخه به دنبال قیمت گذاری فشرده برای نسخه جلد پنجم و آخر کتاب قانون الطب ابن سینا، پزشک و فیلسوف قرن دهم میلادی صورت گرفت.

نگارش نسخه جلد پنجم کتاب ابن سینا که روز پنجشنبه به فروش رفت، سال ۱۰۵۲ (سال ۴۴۴ تقویم اسلامی، هجری قمری) بود که ۱۵ سال بعد از فوت مؤلف آن (ابن سینا) در سال ۱۰۳۷ می‌باشد.

الزهر با یک میلیون کتاب و ۲۴ هزار نسخه خطی

کتابخانه الزهر مصر یکی از قدیمی‌ترین و مشهورترین کتابخانه‌های مذهبی و فرهنگی جهان دارای یک میلیون عنوان کتاب و ۲۴ هزار نسخه خطی نایاب و نفیس است.

به گزارش روزنامه الحیة، شماره ۲۲۱۴، مورخ ۲۰ شهریور ۱۳۷۸ این کتابخانه همزمان با مسجد معروف الزهر در دوران

فاطمیان در قاهره تأسیس شد و در طول شش قرن مهم‌ترین حوزه علمیه اسلامی برای تدریس فقه و اصول دین و شریعت اسلامی بود و خلفا و دانشمندان جهان اسلام همواره سعی داشتند تا کتب نفیس و ارزشمند خود را به این کتابخانه اهدا یا وقف کنند.

بسیاری از نسخه‌های خطی این کتابخانه در حمله استعمارگران فرانسه به مصر در سال ۱۷۹۸ از بین رفت و معدوم شد و سربازان فرانسوی برای گرم شدن خود دهها نسخه از این کتب مذهبی و فرهنگی را آتش زدند. پس از خروج استعمارگران فرانسوی، شیخ محمد عبده تلاش مهمی برای حفظ کتابهای باقیمانده و جلوگیری از سرقت و فروش آن به خارجیان بعمل آورد. ساختمان جدید کتابخانه الزهر در ۱۴ طبقه را بزودی رئیس جمهور مصر افتتاح می‌کند و یک میلیون عنوان کتاب و ۲۴ هزار نسخه خطی آن در ۶۰ رشته علمی و مذهبی و فرهنگی از ساختمان قدیمی به ساختمان مدرن و مجهز منتقل می‌شود.

اهدای آثار صدرافاضل تبریزی به کتابخانه مجلس شورای اسلامی

بیش از هفتاد اثر مرحوم میرزا لطفعلی صدرافاضل تبریزی، شاعر و نویسنده توانای کشورمان توسط نوادگان وی - خاندان نصیری امینی - به کتابخانه مجلس شورای اسلامی اهداء شد.

مدیر روابط عمومی و روابط بین الملل مجلس شورای اسلامی با اعلام این خبر افزود: آثار متعددی از این مرحوم به خط خودش در علوم و فنون مختلف به جا مانده که پس از اهداء به کتابخانه مجلس در گنجینه‌ای به نام ایشان نگهداری می‌شود.

وی ضمن تشکر از خاندان نصیری امینی این اقدام مثبت را گامی مؤثر در زنده نگه داشتن نام و یاد مرحوم تبریزی توصیف کرد و

افزود: مرحوم میرزا لطفعلی صدرافاضل تبریزی متخلص به دانش شیرازی در سال ۱۲۳۸ قمری در شیراز چشم به جهان گشود.

پدرش محمد کاظم امین السفرا، از رجال دولت قاجاریه و مادرش از احفاد خواجه نصیرالدین طوسی است. وی در علوم و فنون متنوع معقول و منقول بیش از ۳۰ استاد نامدار را درک کرد. از جمله

استادان وی می‌توان، علامه میرزا علی مدرس زنوزی، علامه میرزا ابوالحسن جلوه طباطبایی و آیت الله میرزا حسن آشتیانی را نام

برد. مرحوم صدرافاضل تبریزی در طول حیات خود شاگردان زیادی از جمله استاد بدیع الزمان فروزانفر را پرورش داد. وی علاوه

بر کمالات علمی، شاعری زبردست و خطاطی چیره دست بود که تمامی خطوط اسلامی را به استادی می‌نگاشت.

او در ۱۰ ربیع الاول ۱۳۰۸ قمری در تهران جهان را وداع گفت و در زاویه عبدالعظیم در مقبره مجدالملک به خاک سپرده شد.

بزرگداشت علامه قزوینی در دانشگاه تهران

مراسم بزرگداشت علامه «محمد قزوینی» نویسنده و محقق برجسته ادبیات کشورمان، همزمان با پنجاهمین سالگرد درگذشت وی چهارشنبه ۲۹ دی به همت انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ایران در تالار فردوسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران برگزار شد.

«محمد بن عبدالوهاب بن عبدالعلی» معروف به علامه قزوینی در سال ۱۲۹۴ هـ. ق. در تهران متولد شد و تحصیلات مقدماتی و علوم اسلامی را در تهران فرا گرفت. مرحوم «شیخ فضل الله نوری» استاد فقه و مرحوم «شیخ علی نوری» استاد حکمت او بودند. علامه قزوینی در سال ۱۳۲۲ هجری قمری به دعوت برادرش

میرزا احمد خان به لندن رفت و مدتی در آنجا و چند سال در پاریس به مطالعه و تحقیق و تصحیح متون مشغول بود. برخی کارشناسان علامه قزوینی را معرف و مروج روش تحقیق غربی در ایران می‌دانند. علامه قزوینی در هنگام اقامت در اروپا با اکثر خاورشناسان و ایران شناسان تماس داشت و پس از آغاز جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۱۸ به ایران بازگشت و ده سال پایان عمر را در تهران گذراند. از آثار علامه قزوینی می‌توان به این کتاب‌ها اشاره کرد: رساله در ترجمه احوال مسعود سعد، مقدمه بر تذکرة الاولیاء عطار چاپ نیکلسن، ترجمه احوال ابوالفتوح رازی که در خاتمه تفسیر وی طبع شده، مجموعه مقالات (تحت عنوان بیست مقاله قزوینی در دو جلد)، شرح احوال ابوسلیمان منطقی سجستانی، تحقیق در باب مؤلف نفثة المصدور، تصحیح لباب الألباب، تصحیح المعجم تألیف شمس قیس، تصحیح چهار مقاله نظامی عروضی، تصحیح جهانگشای جوینی، تصحیح دیوان حافظ و تصحیح شد الازار.

مصوبات مکتوب

فهرست حاضر اطلاعات مربوط به آخرین کتابهای مصوب مرکز نشر میراث مکتوب برای تصحیح می‌باشد.

عنوان	مؤلف	مصحح
بهجة الخاطر	شرف‌الدین یحیی بحرانی	سید امیررضا عسکری
کلیات محتشم کاشانی	محتشم	دکتر عبدالحسین نوایی و مهدی صدیقی
هادی المضلین	حاج ملاهادی سبزواری	علی اوجبی
دیوان امامی هروی	امامی هروی	خانم دکتر عصمت خوئیینی
زبور آل داود	سلطان هاشم میرزا	دکتر عبدالحسین نوایی
ترجمة عربی تذکرة الاولیاء	ناشناخته	دکتر صادق خورشیا
فهرست استوری (ج ۳)	برگل - استوری	پروین منزوی
فسطاط العدالة	محمد بن محمود الخطیب	محمد علی یوسفی
شرح فصوص الحکم	بابارکنا شیرازی	مرحوم دکتر رجبعلی مظلومی
کشف الصنایع	علی حسینی	فریبا افکاری
تذکرة الشعرا	واله داغستانی	دکتر ابوالقاسم رادفر
ترجمة الادوار فی الموسيقى	صفی‌الدین ارموی	آریو رستمی
فرهاد و شیرین	سلیمی جرونی	دکتر نجف جوکار
خلد برین	محمد یوسف واله اصفهانی	میرهاشم محدث
اشرف التواریخ	محمد تقی بن محمد مهدی نوری	سوسن اصیلی

با خبر شدیم که...

... آقای محمدرضا موحدی دانشجوی دوره دکتری ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی کتاب تفسیر بحر المعانی که تفسیری عرفانی و تأویلی است از نجم الدین دایه کبری به عنوان پایان نامه در دست تحقیق دارند. مرکز نشر میراث مکتوب نسخه‌ای از این تفسیر را برای ایشان تهیه کرده است.

... فرهنگستان زبان و ادب فارسی کتاب روضة العقول که روایت دیگری از مرتبان نامه است به تصحیح آقای دکتر محمد روشن آماده چاپ کرده است. این در حالی است که آقای جلیل نظری از کار آقای دکتر روشن بی خبر بود روضة العقول را به عنوان پایان نامه دکتری تحقیق نموده و برای چاپ آماده کرده است. البته گفته می شود که آقای دکتر فتح الله مجتبابی و آقای عباس آریا نیز تصحیح و تحقیق این کتاب را در برنامه کاری خود داشته اند.

... انتشارات سروش ترجمه معجم البلدان یا قوت حموی را در دو جلد، جلد اول با ترجمه دکتر رضا انزابی نژاد و جلد دوم با ترجمه سید محمد روحانی در دست چاپ دارد.

... تاریخ چین رشیدالدین فضل الله همدانی مؤلف جامع التواریخ با تصحیح دکتر وانگ ای دان توسط مرکز نشر دانشگاهی به چاپ خواهد رسید. این کتاب پایان نامه دکتری در سال ۷۷ وی است که در دانشگاه تهران انجام پذیرفته. ۵۰ صفحه از این کتاب به مؤلف و اثر وی اختصاص دارد.

حجم اثر ۱۰۰ صفحه و ۱۰۰ صفحه نیز مطالب توضیحی به آن افزوده شده است. تاریخ چین در حال آماده سازی برای فهرست نویسی است.

کتاب حقائق التفسیر نگاشته ابوعبدالرحمن سلمی (م ۴۱۲ق) از مشایخ نامدار صوفیه در نیشابور سده های چهارم و پنجم هجری توسط محمد کریمی زنجانی

اصل و بانظارت دکتر علی نقی منزوی در دست تصحیح می باشد. اساس این تصحیح بر پنج نسخه خطی آن موجود در کتابخانه های اسکندریه، بشیر آغا، فاتح (دو نسخه) وینی جامع قرار دارد و تا کنون بخشهای مربوط به سوره ای فاتحه الکتاب، بقره و آل عمران آن به پایان رسیده و تا پایان سوره مریم استنساخ شده است. حقائق التفسیر در واقع مجموعه ای است از تفسیرهای صوفیانه قرآن که در عهد مؤلف در میان مشایخ و حلقه های صوفیه خراسان و عراق متداول بوده و دست به دست می گشته است؛ از آن جمله می باید به تفسیر امام جعفر صادق (ع)، تفسیر ابن عطاء تفسیر حلاج و تفسیر ابوالحسن نوری اشاره کرد. بدین ترتیب، تصحیح و انتشار این تفسیر ارزشمند، ضمن آن که تصویری روشن از خوانش های صوفیانه و بعضاً گنوستیک اسلام در نخستین سده های هجری را در اختیار ما می نهد، بلکه بر نقش آموزه های شیعی در فرآیند شکل گیری و تطور تصوف اسلامی نیز دلالت دارد تا آنجا که منابع و اسناد موجود مجال می دهند، حقائق التفسیر نخستین تفسیر عرفانی قرآن است که بر جای مانده است. از این تفسیر،

پیش از این تفسیرهای امام جعفر صادق (ع)، ابن عطاء و حلاج توسط محققان نامداری چون پل نوپا و لویی ماسینیون، استخراج و منتشر شده اند. با این حال، به نظر می رسد که هر یک از آنها تنها در درون کلیت واحد و مجموعه پرداخته سلمی است که جایگاه اصلی خویش را یافته و اهمیت واقعی خود را بر نموده و معنای حقیقی اش را باز می نمایند.

... آقای غلامرضا چاوشی دانشجوی دوره دکتری گرایش تاریخ علم در یکی از دانشگاه های پاریس، پایان نامه دکتری خود را به تحقیق پیرامون مجموعه رسائل ابوالوفاء بوزجانی اختصاص داده که موضوع آنها عموماً در علم هندسه می باشد. این مرکز امیدوار است در چاپ این مجموعه ارزشمند با ایشان همکاری نماید.

... آقای مهندس حسین معصومی همدانی، رساله پایان نامه دکتری خود را به تحقیق درباره رسائل ابن هیثم اختصاص داده که زیر نظر آقای دکتر رشدی راشد در دانشگاه سوربن به تصحیح و پژوهش پیرامون آنها مشغول است. قرار است این مرکز این مجموعه را در ردیف انتشارات خود قرار دهد.

... سرکار خانم عمید حضور، چند سوره از جمله سوره یوسف از تفسیر لطایف العرفان درواز جکی (قرن ۵) را به عنوان پایان نامه دوره دکتری مشغول می باشند. این اثر را مرکز نشر میراث مکتوب به ایشان پیشنهاد داده است.

♦ ... آقای دکتر مهدی محقق شرح کلمة الاشراف قطب الدین شیرازی را با همکاری استاد عبدالله نورانی با چند نسخه تحقیق و تصحیح کرده اند و بزودی منتشر خواهند کرد و این در حالی است که همین کتاب که پیشتر به کوشش مرحوم یزدی چاپ غیر منقحی شده بود توسط یکی از فضلاء قم بازخوانی و ویرایش شده و انتشارات حکمت آن را منتشر خواهد کرد.

♦ ... خانم ایمانی پایان نامه دکترای خود را به پیشنهاد مرکز نشر میراث مکتوب تفسیر خزائن الانوار خاتون آبادی انتخاب کرده که به تصویب رسیده است. این مرکز دو نسخه از این اثر را در اختیار مصحح قرار داده است. این تفسیر که مقدمه ای مشتمل بر ۱۵ خزانه در مباحث مختلف علوم قرآنی دارد تا پایان سوره بقره را شامل می شود. گویا مفسر موفق نشده است بیش از آن را انجام دهد.

♦ ... آقای سیدعلی آل داود جامع العلوم ستینی امام فخر رازی را با چندین نسخه معتبر مقابله و تصحیح نمودند. انتشارات موقوفات دکتر محمود افشار آن را منتشر می کند.

♦ ... مؤسسه فرهنگی هنری گلمر دست به انتشار عهدنامه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام بانصاری زده است. این عهدنامه که در سال ۴۰ هجری در دیر حزقیل ذی الکفل بین حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و جمعی از نصاری منعقد گردید، بر روی طوماری به طول ۶/۸۷ متر و عرض ۳۵/۵ سانتی متر از جنس پوست به خط زیبای کوفی نوشته شده است که بعدها به جهت حفظ متن، زیرنویسی به خط نسخ مایل به ثلث و به رنگ

قرمز به متن اصلی اضافه گردید و در عصر صفویه در تبریز ترجمه ترکی آن نیز در زیر خط نسخه با رنگ مشکی نگارش یافته است.

عهدنامه فرمانی است که حضرت جهت رعایت حال اهل ذمه به مسلمین و امرای ولایات و... ابلاغ فرموده اند.

♦ ... آقای دکتر انژی نژاد استاد دانشگاه مشهد کتاب تاریخ جهانگشای جوینی که سالها پیش مرحوم محمدخان قزوینی تصحیح و چاپ کرده بودند با نسخه های جدیدتری در دست تصحیح دارند. گزارشی از کار خود را در شماره اخیر مجله دانشکده ادبیات مشهد ارائه کرده اند.

♦ ... اولین مجلد از مجموعه رسائل موضوعی گنجینه بهارستان شامل ۲۵ رساله در منطق، کلام، فلسفه و عرفان با آثاری از اسحاق کندی، ابوعلی مسکویه، ابن سینا، میر سید شریف جرجانی، غیاث الدین دشتکی، ملاصدرای شیرازی، محی الدین بن عربی، سعدالدین حموی، نجم الدین کبری، عبدالرحمان جامی، سیبک نیشابوری و ملاعلی نوری به کوشش گروهی از محققان از جمله دکتر ابوالقاسم امامی، دکتر نجفقلی حبیبی، دکتر جمشید نژاد اول و علی اوجبی از سوی مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه مجلس شورای اسلامی آماده شده و در آستانه نشر قرار دارد.

♦ ... آقای دکتر محمود عابدی و دکتر پورنامداریان تصحیح جدیدی از منطق الطیر عطار نیشابوری و مقابله با ۱۵ نسخه را انجام داده اند.

♦ ... طریق التحقیق عنوان کتابی است

نوشته بو اتاوس و ترجمه غلامرضا ذهید که به زودی به کوشش انتشارات سروش منتشر می شود.

بو اتاوس اهل سوئد و پژوهشگری است که کارنامه پرباری در زمینه تحقیق در ادبیات فارسی دارد. برخی از آثار او عبارت اند از: ویرایش، ترجمه و توضیح فرهنگ پهلویک، تألیف نی بر گ، تعابیر ادبی عرفانی فارسی و کتاب حاضر تصحیح متن مثنوی طریق التحقیق و پژوهش برای یافتن سراینده واقعی آن است.

کار اخیر این دانشمند سوئدی سه ویژگی چشم گیر دارد: نخست این که، وی یکی از متون نظم فارسی را با دقت و وسواس بسیار بر اساس ۲۴ نسخه دست نوشت و پنج نسخه چاپی به شیوه ای تصحیح کرده است که می توان آن را نزدیک ترین متن به متن اصلی دانست؛ دوم این که، ثابت می کند که این مثنوی، خلاف تصور شایع، از حکیم سنایی غزنوی نیست، بلکه متعلق به فردی به نام احمد بن الحسن بن محمد النخجوانی است؛ سوم این که، وی در تصحیح متن و در جست وجو برای یافتن سراینده واقعی اثر شیوه ای را به کار گرفته است که آگاهی از آن برای پژوهش های ادبی ما بسیار سودمند است؛ کوتاه سخن این که «روش شناسی» اوست که سومین ارزش عمده کارش به شمار می آید.

♦ ... انتشارات سروش به کوشش سیدمحمد روحانی کتاب تاریخ بخاران را که شامل تاریخ بخارا پیش از اسلام تا سال ۱۸۷۰ م. است در دست چاپ دارد. این کتاب نوشته آرمینیوس وامبری مجاری پیش تر یک بار به سال ۱۸۷۳ م. در لندن چاپ شده است.